

Offentliggjort første gang i *Grundtvigs Værker* version 1.3, oktober 2013

Indledningen er redigeret af Klaus Nielsen og Vibeke A. Pedersen

Tilsyn ved dr.phil. Flemming Lundgreen-Nielsen

Denne pdf er en læseversion af værkets indledning. Værket findes digitalt med punktkommentarer, tekstredigering og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2024

Indledning til

“I Anledning af Hr. Rasks Fremfærd i Urstriden, og hans tvetydige Anmærkning om splinterny Opdagelser i Mytologien”

ved Maria Jørgensen

Indhold

- 1 Urkløveren
- 2 En splinterny opdagelse
- 3 Pedant eller mystagog?
- 4 Anvendt litteratur

1 Urkløveren

Med epigrammet “I Anledning af Hr. Rasks Fremfærd i Urstriden, og hans tvetydige Anmærkning om splinterny Opdagelser i Mytologien” tog Grundtvig parti for sin ven Christian Molbech i den verserende diskussion mellem Molbech og Rasmus Rask, som udspillede sig i foråret 1808. Stridens æble var præfikset ur-, som Oehlenschläger havde anvendt i ordet “Urkraft” i “Baldur hin Gode” (1807, s. 143). I sin anmeldelse af værket i *Kjøbenhavns Lærde Efterretninger* havde W.H.F. Abrahamson kritiseret denne og en lang række andre vendinger for at være germanismer (Abrahamson 1808, s. 59).

Molbech tog Oehlenschläger i forsvar i samme tidsskrift og argumenterede for, at poetiske nydannelser med ur- såsom “Urstof”, “Urtid” og også “Urkraft” var gjort af “Sprogets egen Malm” (Molbech 1808a, s. 238 f.). I et indlæg i *Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn* gendrev den unge sprogforsker Rasmus Rask Molbechs argument ved at gøre rede for præfiksernes forskelligartede etymologi og betydning. Ligesom Abrahamson anså Rask ur- for et fremmedlegeme i det danske sprog og anbefalede, at

“Urkraft” skulle erstattes af “Grundkraft” (Rask 1808a, sp. 982). Molbech affærdigede dernæst Rasks bidrag som pedanteri og betegnede ham spydigt som “*Urkløveren*” (Molbech 1808b, sp. 1015).

2 En splinterny opdagelse

Grundtvigs kritik af Rask er mere mytologisk end etymologisk. Anstødsstenen var en ironisk passage i Rasks gensvar til Molbech, hvor han foreslår, at man kunne øge forvirringen ved at aflede præfikset ur- af nornen Urd. I en fodnote tilføjer Rask: “men at en Kilde skulde hede Urdur eller Urda, det maa være en splinterny Opdagelse i Mythologien” (Rask 1808b, sp. [3]). Muligvis tager Grundtvig Rasks ironiske bemærkning for pålydende – under alle omstændigheder bliver den en anledning til at angribe Rask.

3 Pedant eller mystagog?

Både Molbech i sit epigram “Af Peder Paars 4de Bogs 1ste Sang” (1808c) og Grundtvig i sit skælder Rask ud for at være en pedant. Ligesom Molbech angreb Rask for at bedrive “tør Ordgrandskning” (1808b, sp. 999), kritiserer Grundtvig ham i den første fodnote for endnu ikke at have ‘besjælet’ sin “tidlige Kundskab” i det islandske sprog. Rasks omgang med sproget mangler ifølge Grundtvig endnu ånd og blik for sprogets dybere sammenhænge.

Sigtet med såvel fodnote som digt kan muligvis være at hævde sig på konkurrentens bekostning, hvilket Grundtvigs egen udlægning af digtet i et brev til vennen P.N. Skougaard af 4. juni 1808 kunne tyde på:

Her har været en skarp Strid i Skilderiet mellem den tænkende, kundskabsrige Amanuensis ved Kongens Bibliotek og en lille Odenser Rask som i sin Skolegang har erhvervet sig meget Kendskab til Islandsken, om Ordet Urkraft og Partiklerne ur og ar. Nu er den da nok endt, og det Sidste er da et lille Epigram af mig over den superlativiske Ros som Nyerup i Fortalen til sin Edda har ødslet paa Rask, og som synes at have fortumlet ham lidet (Grundtvig 1924, s. 16).

I fortalen til sin *Edda* erklærer Nyerup, at han ikke ville have vovet at påtage sig arbejdet, hvis ikke han havde fået hjælp fra en “islandsk Tolk”. Nyerups lovprisning af Rask indeholder en række af nøgleordene i Grundtvigs epigram:

Denne Translateur, [...] som jeg er glad ved at kunne anmelde for vor lærde Republik som en tilkommende Mystagog i den islandske Litteraturs inderste Helligdomme er Hr. R. K. Rask, en ung Student fra Fyen, som, under sin Skolegang i Odense, har i Landsdommer Baden havt en virksom Opmuntret til dette antiqvariske Studium, hvori han allerede har gjort en synderlig udmærket Fremgang (Nyerup 1808, [VI-VII]).

Grundtvig havde ganske vist offentliggjort “Om Asalæren” i maj 1807, men hovedværket *Nordens Mytologi* udkom først i december 1808. Det er næppe faldet i god jord hos Grundtvig, at den beundrede Nyerup udnævnte Rask til den filolog, der skulle indføre det danske publikum i den islandske litteraturs mysterier.

4 Anvendt litteratur

- Abrahamson, Werner (1808) “[Anmeldelse af Oehlenschlägers *Nordiske Digte*]” i *Kjøbenhavnske lærde Efterretninger*, nr. 4, s. 49-62. København.
- *Grundtvig, N.F.S. (1807) “Om Asalæren” i *Ny Minerva*, maj, s. 156-188. København.
- *Grundtvig, N.F.S. (1808) *Nordens Mytologi eller Udsigt over Eddalæren for dannede Mænd der ei selv ere Mytologer*. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1924) *Breve fra og til N.F.S. Grundtvig*, udg. af Georg Christensen & Stener Grundtvig, bind 1. København.
- Molbech, Christian (1808a) “En Sproganmærkning om Ordet *Urkraft* og Partikelen *Ur*. (I Anledning af L. E. f. A. S. 59.)” i *Kjøbenhavnske lærde Efterretninger*, nr. 15, s. 235-239. København.
- Molbech, Christian (1808b) “Noget mere om *Urkraft* og Partikelen *ur*, om den danske Etymologie, om *Gram* og det islandske Sprog m.m., i Anledning af Hr. Rasks Betænkninger” i *Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn*, 17. maj, nr. 63, sp. 995-999 og 21. maj, nr. 64, sp. 1012-1016. København.
- Molbech, Christian (1808c) “Af Peder Paars 4de Bogs 1ste Sang” i *Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn*, 31. maj, nr. 67, sp. 1070. København.
- Nyerup, Rasmus (1808) *Edda eller Skandinavernes hedenske Gudelære*. København.
- Oehlenschläger, Adam (1807) “Baldur hin Gode. Et mythologisk Sørgespil” i *Nordiske Digte*. København.
- Rask, Rasmus (1808a) “Nogle Betænkninger om Ordet *Urkraft* i Anledning af en Sproganmærkning af Hr. Molbech i Lærde Efterr. No. 15” i *Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn*, 7. maj, nr. 60, sp. 951-953 og 14. maj, nr. 62, sp. 979-984. København.
- Rask, Rasmus (1808b) “Nogle ny Betænkninger i Anledning af et Stykke af Hr. Molbech i Skilderiet No. 63 og 64” i *Tillæg til Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn*, 28. maj, nr. 66, sp. [1-7]. København.